

Előfizetési ár: egész évre 12 frt, félévre 6 frt, negyedévre 3 frt. Helyi előfizetési ár: 6-hasábos petit-sor 5 kr., belyegdíj minden hejgtatásért 30 kr. — A „nyilt-tör“-ben 4-hasábos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, csütörtökön és szombaton.

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-utca, 18. sz. a.) intézendők. — Bérmentelen levelek el nem fogadtnak.

Pest, november 22.

△ Szeretem a nyilt eszmecserét, s ha az időmos, szívesen veszek részt abban.

A nyilvános élet vallási dolgokban, par excellence, keresztény termék. A vallás annyira nem félt attól, hogy inkább nagyságának egyik okát látta benne.

A nyilvános gyónás, a bíraskodás, a zsinatok stb. nyilt ügyek valának papság és hívek között azon századokban, midőn a kereszténység virágzott, s a melyekre napjainkban oly sokat hivatkozunk.

Ma ez mind csak praeteritum, és a nyilvános életnek hiánya fölött a katolikusoknál, méltán panaszkodott nem régebben Montalambert.

E panasz reánk vonatkozhatott az első sorban is. Egyházügyeinkkel visszahúzódtunk önmagunkba, elrejtők azt híveink előtt, s a titkolódzás, tartózkodás és exclusivitas rendszerré nőtte magát kimondhatlan kárunkra.

Lehetek e körülménynek indokai; de azok elenyésztek, mihelyt a nyilvánosság a cultura és szabadság által királylává tétetett a földi dolgok felett.

Az írek ezt felhasználták a belgák mindinkább használatba veszik, a francziák beszüli, a németek tanulmányozni kezdik.

Igy terjed az eszme, mint napsugár, nyomait virágzás, élet jelöli.

Már nálunk, e hazában is dereng; itt ott egy-egy sugar tör át a homályon, egy-egy gondolat, egy egy bátor férfi. Tágulnak az egyházélet sorompói, papok bizalmas arczal, biztató öszinteséggel állanak a küszöbön, hívják az átmenőket, s az egyház az első századok formáit álmódja vissza.

Ily gondolatok szállják meg lelkeimet, valahányszor a Függlapokban megjelent egyházügyi czikket olvasom. Leginkább érdekelnék a laikusok szözatai. Szeretem, mert nyiltak, őszinték és bizalmasok.

S amint örülök, hogy apathiájuk lelohadt, úgy tisztellem aggodalmaikat. Nekik igen sokat kell egyházi ügyekkel foglalkozniok, míg szükséges tájékozásra, ismeretekre jutnak. Viszont a papságnak, sok dologgal kell megbarátkozni, sokat meg szokni, közlékenységet, bizalmat, önzelen ügyesreteretet tanusitania, míg az uralkodó elöfölteketet legyözni, elrontott tekintélyét visszazerezni, lealázott hirnevét, népszerűségét, állását, a tisztelet polczára helyezni szerencsés leszén.

Igazá lehet a miskolci czikk írójának, ha azt mondja, hogy az autonomiát most nyervén meg a katolikusok, ez úgy tünhe-

rik fel, mint a szükség nyomása által erőszakolt.

Amde hisz a politikai és polgári intézmények szintén csak a fejlődő korviszonyok szüksége folytán keletkeztek és alakultak. Minden idő megtermi a maga szükségeit, s a gondolattal, melyet az elmébe ad, meghozza egyszersmind az alkalmas formákat.

Ez nyit utat az elvek gyözelmének.

Nálunk csak az elkésésben lehet a hiba. De ez elkésést is az idők injuriája okozta leginkább.

Tudom és tapasztalom én is, hogy csakugyan léteznek differentia az alsó papságnak az autonómia körül képzelt óhajai, jogfogalma és eszméi között s azon formák között, melyekben hir szerént az autonomiát alkotják, s egy püspöki megyében már ki is irták. Az alsó papság, az 1848-diki püspöki tanácsokmányokhoz ragaszkodik, ezt szereti, és mert a néppel való érintkezéseinel fogva igen jól tudja, mi lenne a legszükségesebb, természetes, hogy jó szándéka a gyógyszernek legjavát keresi ki.

De ezen differentia még nem tény; mert még csakugyan mit sem tudunk illetékes részkről, mi lesz a főpapi tanácskozások eredménye.

Mi a l gjobbat várjuk. Oly művet, mely méltó les en a magyar főpapság bölcseségéhez, alkalmas a vesély elhárítására, illő a katolikus nevezetre.

Egész, valódi autonómia ma még sokat segíthet; félszabály, hiányos rendszer elronthatná a jó sikerét is örökre.

Bizonyos lap ugyan a sekrestyési functióban találja, úgy látszik, az egyházi autonóm-jogok bevégzett gyakorlatát; de ki tehet róla, ha jámbor eszméjében talán maga sem hiszen.

Ilyféle nyilatkozatok mind magán, egyéni nézetek; azok — mi ezt teljesen hiszszük, semmiféle hivatalos értelemmel nem bírnak.

Sajnáljuk, hogy kath. ember így gondolkodik az autonómia ünnepeinek előestéjén; de világi katolikusainkat az el ne ijessze.

Mi hiszszük, és kilátásaink vannak, hogy böles és tisztelt főpapjaink oly hatás kört nyitnak híveik előtt, melyben munkálni egyetlen értelmes ember sem találandja kicsinyesnek; hogy az illetékes körben széles alapu befolyás jut képviselt híveinknek osztályrészül, s hogy nem leszen senkinek alkalma, mint mondják, visszautasítani, vagy gúnytárgyává tenni a katolikus autonomiát!

Bécs, november 19.

A concordatumi igazalmak még folyton tartanak; kilátás van reá, hogy a házasságtlyi törvényhatározat az urakházában többségre talál; az iskolakérdés alig lesz az egyházra nézve gyözelem.

Ez resuméje az itteni dolgoknak.

Kire ne hatna fájdalomosan e körülmény? De ne essünk kétségbe. Vexatio dat intellectum.

Már is közelebb hozta az egyházi érdekeket a magán érdekekhez a — nyomás. Nem képzelik önök, mennyire foglalkodtatja az itteni köröket a confessionális kérdés. Papok, világiak gyakrabban érintkeznek, s míg szigorú kritikával itélik el az ellenpárt actióját, maguk körül is pillantanak és ugyan csak keresik a hibát.

Két párta oszik a mostani kath. közönség. Egyik nem talál gáncsolandót a dolgok folyamában, megtartani akarja a multat, kárhozzat minden szándékot újítást és meglegészik a folytonos panaszszal.

A másik éber, erélyes. Belátja a mult idők mulasztásait, javításokat akar, és pedig minél előbb, hogy késő ne legyen.

Találkozunk, kik minden bajt a protestantismusra visznek vissza és a szabad köntűvesekre. Mások bevallják, hogy — peccatur muros intra et extra. A népnevelés igen igen primitiv alakban kezeltetett, a papság nagyon elszigetelte magát s kényelmesen buzdott meg, a kormányhatalom palástja alá.

Alig lehet anomálibb helyzet vallásra nézve, mint mikor az, a fennálló hatalommal szorosán szövetezik. A politika, míg céljaira szükségesnek látja, kész támogatni az egyházat, de elhagyja, sőt ellene fordul, mihelyt érdekei azt nélkülözhetik.

A jósephinismus nem értett többet az egyháznak, mint a bachismus; ott szabadelvűség rombolt, itt absolutismus destrualt.

Csak azon ittközik meg mindenki, hogy a kath. egyháznak legtöbb baja, saját híveivel van.

Ez önkénel is ugy volt a negyvenes idöszakban. De önkénel, midőn a kath. hívek tulajdon papságuk ellen barcoztak, a papságot alkotmányos törvények támogatták. És nem feledte senki, mikép az igazítás leghevesebb napjaiban is a clerus legnagyobb része, tisztelt, sőt az alsó papság népszerű volt.

Itt mindez másként áll. Az alkotmány nem adott még garantákat az egyháznak, az áramlás nem talál köztiszteletű phalanxa a papságban, mert ez — fájdalom! népszerűtlen.

Látják önök, mily erővel és fegyverrel harezol az itteni két kath. lap, de a pártállás mindkettő részéről lehetlemm teszi érvényre emelkedhetést a közvélemény előtt. Önök haladnak, s a papság részt vesz a politikai és polgári szabadság küzdelmeiben; itt úgy látszik, a papság ellenes állást

foglalt el a politikai és állami fejlődések irányában. De nem nemern egészen állítani, hogy okok erre öt nem kényszeríték.

Kiváncsian nézzük önök rendezkedését, és feszülten várjuk. Ha művök sikerül, a törvényhozában nagy előnyben leszenek, s az új választásoknál nem fognak a papság elleni demonstratiók ismét lödni. Ez valódi eredmény leszen. Adja Isten.

Az adóképeség emelése.

Midőn a történet kibékülés következtében a magyar felelős miniszterium kinevezve lön s előttünk állt az önálló háztartás megindítása, nem csekély aggodalmakkal tekintett minden, hazai állapotainkat némi-leg ismerő hazafia jövőndöbe.

A megelőzött idő, a nyomor és pusztításnak oly mérvű devastatiót hagyta az új kormányra, hogy mind a kormány mind a nemzet teljes készsége mellett is teljes lehetlennek látszék, a menekülés nélkül reánk szállott terhek megbirása, ha csak Isten különös kegyelme csudalatos módon nem segít.

A politikai viszonyok átalakulása által bizonyos terhek viselése, a kormánynak s nemzetnek erkölcsi kötelességgé vált. A fennálló terhek tömege oly nagy, hogy már az utósó adóbehajtásból mint kimutatattik, 28 millió adóhátralék maradt fen, majdnem harmada az évi adónak.

Az adóképeség ily borzasztó csökkenése s az ország teljes kimerültsége mellett, alig meghatározható sötét jövőnek nézhetünk elibe.

A kormány elvállalt behajtási kötelezettsége az ország képtelenségével szemben, oly súlyos ellentéttel fenyegette a kormányt, miből kibontakozás alig volt képzeltető.

Az Isten segített. Azon évben, hol reánk ezen súlyos terhek nehezdedek egyszerre, oly gabna-áramlás történik a külföldre, minőt hazánk, mióta fennáll, nem mutathat fel s ez annyi pénzt hozott az országba, hogy ez által a folyó év sokáig a leghalásabb fog maradni a gazdának. A bajból tehát ez évre ki volnánk emelve.

De épen ezen idő gondoljai taníthatnak meg bennünket, hogy ezt felhasználva igyekezzünk a jövőt megnyerni, s a jó időben felkészülve várni nyugodtan mostoha idöket, melyek ki nem maradhatnak.

A jelen évtized már két oly évet hozott reánk (1863 és 1866) mely, kivált az előbbi rendkívüli csapással járt, hol az ország leggazdagabb vidékeire a helyett, hogy valamit a lhattak volna, segílyt kelle vinni.

Mit csinálunk, ha ismételné magát ily

TÁRCZA.

Városi és falusi élet.

Ha szünőráinkat eltöltendők a város utcáin sétálgatunk, akkor azon sokszoros panaszok, melyek a kedvezőtlen, nehéz idökre vonatkozólag emellettnek, nekünk teljesen alapnéltülieknek fognak látszani.

Bármit nézzünk, minden a pompa és drágaság fényében úszik. Disztes kiállított termek, melyekben a divat sokféle czikket lerakja s hol a gazdagok szokták megrendeléseiket tenni; fényesen berendezett, gazdagon megtelt boltok, melyekből a fénytlés látja el magát szükségleteivel; minden reudó és nevű intézetek, melyek a szegények kezeseményét elnyelik, foglalják el a pompás épületek földszintei s felső emeleteinek hosszú sorát.

Mig a költséges tükörlablakok előtt állunk, melyek mögött a divat s a fénytlés legújabb tárgyai vannak szemlére kitéve, finom urak és szép hölgyek mennek el mellettünk, kiknek diszes és gazdag toilletteik bálnalatt töltének el bennünket. A nehéz társzerek és könnyen elrobogó hintók alig hatolhatnak a tarka embertömeg keresztlé, mely egyik utcából a másikba hempeleg. Megállunk s bámuljuk a bőséget és gazdagságot, mely szemünk előtt itt föltárul, de nem bírjuk megegyeztetni azon panaszokkal, melyek ezen hullámzás meg tolongásból föltünnek érik.

Honnan jönnek ezen sóhajok? — Szorult kebeleblől az embereknek, kik a fölhalmozott kincsek terbe alatt annál szorultabbnak érzik magukat, mivel azokat napfényre hozhatják ugyan, de elvezniök nem lehet.

A mindinkább elharapódzó nyegleség arczatlan fogásaival hatalmába kerítette mind az iparágakat, és mig a munkásság csendes visszavonultságban kezeit véresre dolgozza, addig az, emennek

véréből hizik és elégtlen dörzsöli hosszú ujjait, melyeket mindig mélyebben és mélyebben a szegények szívébe márt, hogy utolsó erejüket is kiszíjja. Nagy patakokban fut ezen meleg szivver a nyeglek és kajdászok zörgő malmaira, kik ezek nek jóvedelmeiből a legdúsabb nyereséget merítik. A közönség pedig ezen eljárás a legbüzdöbben előmozdítani törekszik, mert szeret oda fordulni, honnan a legnagyobb zaj hangzik.

Azon követelések, melyeket a közönség minden vállalathoz köthetni véli, és azon körülmény, hogy az így előidézett verseny meg a legutoljabb követeléseknek is megfelelői törekszik, mainap az üzletembert a versenyzőkkel legalább egyenlő lépést tartani kényszeríti. De csak keveseknek állnak rendelkezésére az eszközök, hogy az üzletek beálló pangása alkalmával a viszonyok javulását bevárhassák és áldozatokat hozhassanak, melyek rájuk vesztőleg kell, hogy hassanak. Csak keveseknek van megengedve, hogy erősen tartsák magukat az időfolyás zöld partjain, legtöbbben pedig a ragadó hullámokból csak azért merülnek föl, hogy valamely zátonyon lassú kinok közt nyomorú életet folytassanak.

Ezen szerencsétlenek sűrűn összeszorult tömegeiből ered a szükség, mely a városok sötét zugáiba menekül, hogy azok piszkából táplálkozzék. Azon szegényes élelem mellett fölnyelkedve, melyet neki a gazdagság nyújt, mint fényegető szörny vonul át a város utcáin, hogy eszélye által nyerje azt, mit a könyörület tőle megtagad. Oh csak távol a várostól, azon nagy üstől, melyben az emberek szenvedélyeiket kifözik, hol a levegő az utalatos fözet kigözölgésétől van megmérgezve; távol a várostól, falun vagy a hegyek közt, hol a természet testvéri egységben lakozik az egyszerűséggel, ott csak ott található titulus a nyomasztott kebelnek.

„Beatus ille, qui procul negotiis paternae rurae bobus exercet suis.“ igenis, boldog az, ki távol a város zajától a földet miveli. Mig az emberek a városban gazdagságot és fényt, pompát és luxust hajhásznak és ezen versenyfutásban mégis ritkán érik el a valódi meglegedést, addig itt azon ta-

pasztalást szereshetjük magunknak, hogy mily kevéssé van szüksége az embernek, hogy igazán boldog legyen.

A bevetett szántóföldek meg mezökön, a zöld réteken láthatjuk, mit tud a szorgalom; érett vetések aratásánál tanulhatjuk, mi a munka. Csak falun csodálhatjuk meg az embert meglegedésében és irigyelhetjük vidámságát, mely ott akkor sem hagyja el, midőn arczát a nap barnítja. Mosolyogva törlé le homlokáról a verítéket és facsarja ki könnyű ruhájából a nedvességet. Tovább dolgozik, mert ereji kitartók, és a nyugalom kevés órai is elégséges kipihenésére, ha végre eléfáradott. Egyszerű ebédjét oly nagy élvezettel költi el, milyet a szakcsművészet legfinomabb étele sem képes nyitunkból kicsikarni, és ha egyszer valamikor az öröm kelyhéből iszik, akkor szíve örövendü verjő terem-tőjének, ki őt annyi kegyellyel halmozza.

Falun a nyájas természet kitarva kegyes kezét, az embert számtalan fűszerző adományaival elárasztja, melyek táplálják s felüdítik, erősítik és gyönyörködteik. Szájának úde, lehelete, elsimítja a barázdákat, melyeket a gond homlokunkra nyomott, szemének nyájas tekintete elriasztja a bűt, mely szívünkbe melyedett, és ajkaink komoly vonását varázserejével szende, nyájas mosolylyá változtatja.

A falusi életnek megvannak azonban a maga ellenségei is, de azok józan ítélre alig képesek, mivel lelkeik az elkomorító aranylásban szenvednek és kedélyeik el vannak száradva a városi szokások emészto tűztétől. Minthogy a nap fényöket elhomályosítja, és az egyszerűség képzelt becöket alászállítja; mivel az úde levegő forró szenvedélyeket leüti, és a falusi csend lelkiismeretök hangját hallhatóbbá teszi: azért ezen emberek kiállhatatlan unalomról panaszkodnak, mihelyt tovább kellene falun időzniök, mint azt a divat és egy idény tartama követeli.

És hogy mennek ezen emberek falura? Megterhelve egy buja élet minden bajaival, a fénytlés minden lehető szükségleteinek terbe alatt, megjelennek ott kalandos alakokban, mintha

csak épen a holdból jönnének és önteltségükben sörte érzik magukat, ha a természet egészséges fia emelt fejű mellettök elhaladva, ereje és feriasága érzetében a vánszorgó nyomorlányokat kinevetni merészi.

Ugy tötyögnek ott ide s tova ezen városi emberek kemény szíveikkel és vékony talpú cipőikön, és egyre panaszkodnak, hogy a falu jelenleg nem képesek eltünni!

És hogy térnek ezen emberek faluról vissza? Elképedtenitve és lehangolva azon tapasztalás által, hogy már semmi tiszta élvezetet, semmi valódi örömrre nem képesek, visszatérnek komor barlangjaikba, az „apartmentokba“, hogy puha szőnyegekben egyik teremből a másikba botorkáljanak és a divatnak hódolva, az idyllikus élet dícsérik, melyet állításuk szerint élveztek.

Találkozunk ugyan köztök olyanok is, kik elég őszinték annak bevállására, hogy a természet szépségei rájuk nézve már egyáltalán nem bírnak bájjal. Intenek is mindenki, hogy ne menjen falura, különösen azon helyre ne, hol öök töltötték az előirt idényt, mert az csak úgy leheti az unalmat; azonban épen ezen emberek bérletük ki a következő idényre ismét egy falusi lakást, mert hát mit is kezdhetnének korlátoltságukban, mihelyt a termek a városban bezáródtak. Oh üres élczők és nagyúri magaviseltök csak ezen erkölcsi tornaiütetet ruganyos padlójára illenek, hol az ember érzelmeivel játszanai tanul.

Ha ezen salomonok egyikébe lépünk, hogy lássuk, mi történik ott, azonnal észrevetnők, hogy az itt összegyűlt vendégek legtöbbjei, a sok csillár és drágakö fénytlésben, a ruhák és toilletek pompája és szépsége közepette oly unalmas képeket vágnak, mintha csak szép falusi tájaink egyikét kellene szemlélniök. Ha ezen társalgási termek egyikébe lépünk, hogy a dolgot egészen közelről nézzük, azonnal észrevetnők, hogy a salomonbereknek legkisebb joguk sincs a falusi életet kigúnyolni és a szép természetet becsmérlni.

ntsége pedig ki...
nak biztosítási...
okat kérdés alá...
S...
a kadé mia...
József elnöktele...
és történet tudor...
t volt előre, ép...
— A mult heti...
székfoglaló érte...
ki kitérve; azon...
felolvasás nem...
t három-negyed...
tekezést, Ráth...
ik évbeli béke...
vázlatait Thaly...
és érdekes rész...
nyarán, június...
alkudozásokról...
k első esiráját...
zavarodott el...
an, az ügyeket...
leginkább Mát...
ának Bécsből...
Thurzó György...
rányi Benedek...
melyek műkö...
világra, mint...
m egyezhetvén...
oly jelen érte...
a későbbi al...
óri „Történelmi...
tünk már korábban...
Thurzónak 1605...
többől közli, s a...
t szöbeli alku...
rövid jelentést...
sterium a keze...
létvén (mint ölt...
zeti vagy törté...
erre vonatkozó...
rövid utasítást...
Mittermayer fö...
volt — emléké...
erte föl. Császár...
kadályok miatt...
élet Szinovácz...
álynő Pöl...
antal váci püs...
és isteni szolgál...
és hivatal...
város nagy...
an diszelőadás...
bához másodol...
lyáját. Tanult...
a volt nyilvános...
munkása levén...
bizdelmeiben oly...
te, az elnyoma...
segélte apolnai...
zak Erdélyben...
tiszteltébb volt...
ten vagyonával...
ykorát az újabb...
és növedékei...
bített be...
derék fiát s mi...
ában...
tnak...
anja, b. Liphay...
ben tette le es...
t egy rövid be...
nem csupán ad...
tetező. A megye...
ldvölzle, a többi...
ye eddig köve...
hogyha netán...
is...
rkesztő:
HÁLY.

év, minőt most közelebről is kettőt értünk? s mi biztosít bennünket azok ismétlése ellen?

Gondolnunk kell ennél fogva most, míg idő van, mert a bajokon egyszerre, ha megrohannak, segíteni felelté nek.

S önállóságunk s függetlenségünk nem szenvedne-e lealázó esorbát, ha tényleg mutatkoznék azon állapot, hogy mi a fennálló és egyszerre inalterabilis viszonyok közt, az önállóság terheit megbírni képesek nem vagyunk.

Ha önálló kormányzatunkat évi deficitekkel volnánk kénytelenek fenntartani, ez hitelünket tenné tönkre, önálló háztartásunk kezdetén. Ezt tehát minden áron kerülnünk kell.

A létező nehézségek közt mi következő rendszert látnánk szükségesnek, anyagi viszonyaink kifejtésében követendőnek:

Egyelőre elvül tűznök ki, hogy az ország fenálló terhe semmiben se szaporítás; a jelen állapotot tekintendők a terhelés, ne továbbjárnak; azonban

Azt sem lehet tagadni, hogy a fenálló kötelezettségek annak leszállítását sem engedik meg.

Ily helyzetben minden lehető erőfeszítést az adók arányosítására, az igazságszerűbb felosztásra s a megvétel módjait hozható könnyebbítésekre fordítandók egész erővel, és semmi időt nem veszve.

Mint hogy pedig ezen adóteher elviselésénél az adóképesség aggályos csökkenése gördít előmbé a fő akadályt, ennek okát elhárítani volna gondjaim fő tárgya.

Hazánk évenként 50 és 60 millió közt kötelezte magát részint a közös költségek fejében, részint az államadósságok elváltatásában fizetni. Tény mindenestre, hogy tetemes pénzüsszeg vonat ki évenként ez által a forgalomból, s ha gondoskodva nincs, hogy ez ismét más esatornákon az országba visszafolyjon, okvetlen oly apálnak kell előállni, mely ellen semmi behajtási rendszabály nem használhat semmit.

Fő bajunk most is azon borzasztó aránytalanság, mely a forgalomban levő összes pénz és évi adó közt van. Ki lón már több ízben mutatta, hogy a birodalomban a forgalomban levő összes pénz, tetemesen kevesebb, mint az évi adó.

Itt a baj gyökéroka. Ezen kell első sorban segíteni.

A pénzforgalom felélesztésének hatalmunkban álló egyedüli módja ma: az országos vállalatok nagy mérvben rögtönös és erőlyes megindítása.

És pedig, hogy a bajon valósággal segítve legyen, nem elég egy vagy két ponton országos nagy vállalatok megindítása, hanem kellő figyelmet kell arra is fordítani, hogy ezen vállalkozások pontjai lehetőleg az ország minden vidékeire felosztassanak.

Mert országos nagy munkálatok, például vaspályák kiépítésére fordított pénzek, kihatnak ugyan megékére, de nem az egész országra, s így hogy a forgalom némileg normális arányban oszoljék el, s emelje az adó képességet, szükséges többfelé a működést megindítani.

Ez az államnak önmaga iránti kötelessége.

A kifejtés ezen rendszere a fennálló viszonyok követelménye.

És ezen kifejtésnek nem szabad kis mérvben kislelküleg megindítani, hanem oly mérvben, mely néhány évre biztosítsa a benső pénzforgalom igen érezhető emelkedését.

Ebben szerzi meg a kormány önmagának az alapot, melyre támaszkodva pár év lefolyása alatt minden gondját fordíthatja az ipar s tevékenység felélesztésében és a kereskedelmi összeköttetések kifejtésében, az ország jólétét állandóbb s maradandóbb alapokra fektetni.

Csak a kiindulás első alapjait kell megnyerni és ebben nem szabad kislelküeknek lennünk, a többi önkényt fog fejlődni, mert Dimidium facti, qui bene coepit, habet. Nézeteink részletezésére térjünk.

Kinevezett vagy választott bírák?

III.

Ugy hiszünk, eléggé kimutattuk, miszerint politikai szempontból, minden előny a nép által választott bírák mellett van, a kormány által kinevezettek ellenében; — s hogy e jogról lemondani annyit tenne, mint a bürokratitát meghonosítani, s annak kedvéért önkormányzati rendszerünk egyik alapkövét lerontani.

A municipiumok választási joga fölött annál féltékenyebb éberséggel kell őrködünk; mert ha a megyék az 1848-i XVI. t. cikk értelmében at-

alakítani fognak, és a megyei szerkezetet a parlamentáris rendszerrel összhangzásba kívánjuk hozni, a megyéknek ugy is le kell mondani némi rentális jogokról, melyek mellett a parlamentáris kormányzat gépezete minduntalan fennakad, — le kell mondani némi szabadságokról a közszabadság érdekében.

Annál inkább kell védőnknek a municipiumok mind azon jogait, melyek a parlamentáris kormányzatba nem létköznek.

Mert vajjon mi akadályt gördíthet a bírói személyzet a parlamentáris kormányzat elibe, csupán azért, mert a nép választotta?

Igen is akadály, s legyen is az a merev bürokratia ellen; de nem a felelős parlamentáris kormányzat ellen, mely soha sem fájulhat bürokraták a státtá, míg a parlament többség jóváhagyásával és nevében kormányoz.

Hallottunk még egy furcsa ellenvetést a választott tisztviselők ellen, t. i., hogy megzavarja a hivatalnokai kar közt az egyetértést, összhangzást, — ha az egyik részt a kormány nevezi ki, a másik részt pedig a nép választja.

Bürokratikus eszmének igen szép, — midőn a hivatalnokai személyzet a nemzettől elszigetelt idegenszerű testületet képez, de felvilágosult szabadelvű nép előtt, nem nyom semmit.

A hivatalnokai kar közt az legyen az egyetértés, hogy mindegyike a hazához és törvényekhez hű polgárnak érezze és valja magát.

Ime Angliában van fizetéses és fizetés nélküli tisztviselők hivatalnok, és még sincs zavar.

De térjünk át a czélszerűségi szempontokra.

Vajjon mi czélszerűbb az igazság szolgáltatás és ügyfelekre nézve, ha a bírót a kormány nevezi ki, vagy pedig a honpolgárok választják?

A bírói állás fő kellekai:
1-ször hogy független,
2-ször képzett,
3-ször részrehajlatlan, és
4-szer szorgalmas legyen.

Már most lássuk, hol találjuk föl e kelleket inkább, a kormány által kinevezett, vagy a nép által választott bírónál? föltéve hogy elmozdíthatatlan?

A kormány által kinevezett bíró
a) független lefelé a néptől, de annál inkább függ felfelé a kormánytól; tapasztaltuk a Bach-Schmerling rendszer alatt.

E függetlenséget annyit tesz: önkényes kis ur a nép, a lázatos szolga a kormány irányában.

b) képzett a mennyiben a miniszter, vagy illető főnök a hivatalos kinevezésnél a képzettséget, nem pedig a nepotismust, pártfogást, hízeltést veszi tekintetbe.

c) részrehajlatlan, ha a félnek nem a kormány nyál van dolga, vagy nem kap a kormánytól egy kis indirect utatást.

d) szorgalmas, ez az illető bíró egyéni ségétől függ.

Már most lássuk, mit várhatunk a nép által választott elmozdíthatatlan bírótól.

a) független le és felfelé, független a nép és pártoktól, mert míg hivatalával (tiszttségével) vissza nem él, el nem mozdíthatják és új tisztújítás alá nem kerül.

De független a kormány irányában is, mert a kormánynak hivatalos állásába nincs befolyása, az ily bírói tisztiségből el nem mozdíthatja, a nép által választott bíró az ítélet hozásnál nem sokat ügyel a kormány nyílt vagy titkos intencióira, hanem a törvényre.

b) képzett lehet és lesz s pedig képzeltebb a bürokraták bírónál, ha a választás az I. cikkben felhozott mód szerint történik; — t. i. ha a bírói személyzetet nem egy párt választja, hanem az egész municipium, úgy hogy minden párt a maga bírójelöltjeit külön válassza. A kijelölendők képzettsége pedig szigorú vizsga alá boesajtatassék.

Igy aztán nem lesznek kétes képzettségű vagy épen tudatlan párt emberei a bírák, hanem választani fog a megye vagy város a legképzettebb és érdemesb egyénekből, pártkülömbőség nélkül.

c) Részrehajlatlan csak is a független bíró lehet, inkább mint a kinevezett bíró, kinek mindig lesni kell a kormány nézetét, — s olykor nem is tudja, hogy mi okból tétetik át oda, hová nem kívánt, vagy hogy miért nyugalmazzák.

d) Szorgalomra a választó polgárok elismerése s általuk reménylhető előléptetés legalább is oly ösztön, mint a kormány pártfogása.

S most hasonlítsuk össze mind két rész előnyeit és mondjunk részrehajlatlan ítéletet:

Mi előnyösebb czélszerűségi szempontból, a kinevezett, vagy a nép által választott elmozdíthatatlan bírák rendszere? P. I.

Népszerű tudományos irodalom.

III.

Daczára annak azonban, hogy számunkra a mozgás az erőnyilatkozásnak egyedüli módja, mégsem szabad azt kezdetleges öserőnek tartanunk.

Mi ép oly kevéssé tudunk erő, azt megelőző más erő nélkül képzeln, mint anyagot, mely semiből lett volna, vagy megsemmisülhetne.

A teremtő erőt itt, mint amott föltételeztünk kell.

Ha az anyagot tekintjük, tapasztalni fogjuk, hogy számtalan eset fordulhat elő, midőn annak meg nem semisülését, fönmaradását gyakorlatilag nem vagyunk képesek kimutatni, s mégsem hiszjük el, hogy az létezni megszállt.

Mert számunkra az anyag folytonosságának bizonyossága, a benne működő erő folytonosságában nyilatkozik.

Midőn az anyagot mérlegeljük, akkor csak a benne tevékeny vonzerő győz meg bennünket létezéséről, a mint megfordítva, az erő létezésének bizonyítékát csak azon anyagban találhatjuk, melyre az hatást gyakorol.

S így anyag és erő, a szó szoros értelmében elválaszthatatlanok egymástól.

Az egyiknek létezése már a másiknak létezését is követeli.

Különbözik pedig az anyag tömege s az erő mértéke a legszorosabb összefüggésben van a tér és idő eszméjével.

A gondolkodás a természet fölött mindig elméletek szövéséhez vezet; de minden elmélet érthetetlen lesz annak, ki maga is nem ment keresztül ugyanazon gondolat sorokon, melyekből valamely elmélet keletkezett.

Nincs könnyebb mint elméletek által a kellő határon túl ragadtatni.

De ki tudná megmondani, hol van e határ?

Meddig szabad a gondolatok röptét követni? Az oly kérdés, melyre csak minden egyes ember és csak önmaga számára kielégítőleg felelhet meg.

Általános érvényes határt kitűzni itt teljes lehetetlenség.

Fáradhatatlanul törekszik a nyugalmat, megálapodást nem ismerő emberi szellem az örök igazság soha el nem érhető kútforrását megközelíteni. Minden nemzedék új és újabb álláspontokat foglal el.

Mindegyik legalább egy-egy lépéssel akar a magasra tűzött cél felé előre haladni.

De valahányszor az erők talányos, csak félig ismert országába tévelyedik, mindig csak félve, gyanítva teszi bizonytalan lépéseit, mert kénytelen elismerni, hogy túl ment a határon, melyet saját lényének korlátozottsága szab előbe, s számára idegen, ismeretlen vidékek sivatagában áll iránytadó delectü nélkül.

S ha mégis mer néha ez ismeretlen vidékek határára tullepni, s magyarázatni igyekszik a természet titkoszerű tünényeinnek elrejtett belső okát: tisztelve s csodálva hajlik meg azon ismeretlen, sejtelen szerű hatalom előtt, melyet minden erő kutféjének, Istennek nevezünk.

A törvényhozás működése.

A képviselőház nov. 21-diki ülésében az elnök részvételtes szavakkal adott ki fejezést a ház fájalmának Dósa Elek elhunyt felett s indítványára egyhangulag elhatározták, hogy ez jegyzőkönyvileg kijelentetvén, az elhunyt orsz. költségen temetessék el, vagy is a temetés költségei a ház jövő havi költségvetésébe vétesse-nek fel.

Egyszersmind elhatározottak, hogy a közelebbi ülésben, mely a szokott módon fog kihirdetvén, megtörténik a választás a Dósa Elek halála által megüresedett alelnöki állomásra.

A birodalmi tanács nov. 19-iki LII. ülésén elfogadta a delegatio törvény 3-6 §-át. A hadügyminiszter írásban közli, hogy a honvédelmi törvény szentesített.

A baloldali klub elhatározta a delegatio törvényhez azon esatolványt javaslatba hozni, hogy e törvény csak akkor lépjen érvénybe, midőn az alaptörvények törvény erejére lesznek emelve.

A nov. 20-iki LIII. ülésén a delegatio törvénynek a delegatio-tagok választására vonatkozó 7 és 8-ik pontjai elvetettek és a bizottság előterjesztésének és egyéb indítványoknak mellőzése mellett, a kormány előterjesztése szerint fogadtattak, és pedig több mint egy harmad szavazattöbbséggel. Az elnök jelentette, hogy az egyesületi és egyesülési törvény császári szentesítést nyert.

A kormány működése.

Közmunka miniszterium. A debreczen-szatmár-szigeti vaspálya kérdése egy új nevezetes stádiumba lépett, midőn a vasuti igazgatóság egyik tagja utra kel e pályának vonalozását még egyszer megjárni.

E pálya, melynek első terve még 1848-ban készített, valahára annyi küzdelmek után létesítéséhez siet.

A kérdésben forgó pályát gr. Széchenyi jelelte ki, de azóta folytonosan azon szerencsétlen helyzetbe jutott, miszerint a létező s időnkint változott kormányok ellenében kelle az érdekelteknek küzdeni, s mondhatlan erőfeszítések szövetségke kedvező körülményekkel okozhaták, hogy az ezen vonal ellenében feállított ellenvonalt ki nem építetett.

Még a most fennálló miniszterium is — nagy sajnálatunkra — nem tudjuk mi okból, nem bírta eleinte eltakarani idegenkedését e vonal ellen.

Végre az országgyűlés akarata döntött, a kormányt oda hangolva, hogy az országgyűlés közki-vánatát magáévá téve, a minél előbbi beterjesztést megígérte.

Ez eredmény után minden attól függött, lehet-e e vaspálya kiépítésére a szükséges pénzerőt acceptabilis feltételek alatt megszerezni?

A pályágy ma már e kérdésen is túl van.

Nemcsak tekintélyes pénzerő elé állott, de előlegesen is, a pénz előállításának feltételeit ugy szabta meg, hogy az eddigi negociatiókhoz képest igen kedvezőnek mondható. Egybevetve pedig a birodalom más pontjain, most épülőben lévő vaspályákra történt eladásoknál folyamban lévő papírok keletéhez képest, majd 9% el fellebb azaz 100-ra számítva 12%-el magasabb árt, fogadott el.

Ily előleges állapotások után kétekedni sem lehet azon, hogy a kormány részéről e kedvező ajánlat ne hasznosíttassék az országos közohajtás létesítésére.

Ezen vaspálya-ügy különben minden részleteiben már letárgyalaték, mert már 1864-ben a bécsi miniszteriumnak beadották. Az a vonalat megvizsgáltatta, a számadásokat censura alá vetette, s végkép megállapítva mindent már el is készíttette a végős felterjesztést Öfgének végleges concessio kiadásáért.

Az ügynek e stadiumán változott a kormány, s e pályakérdés a magyar kormányra szállt.

Már april vége óta vannak részletezett előmunkálatok a közmunka miniszteriumnál letéve s most haladott a kérdés odáig, hogy végre valahára a vonal megjárására egyik vasutigazgatósági tag kiküldetett.

Ez annyi vizsgálatok után merő formáság, de ám legyen ez is. Mi azt hiszünk, ily pályavonal részleteinek átvizsgálása az igazgatóságnál, hol mindenre kész megállapított árszabályzatok léteznek, alig vehet igénybe 8-10 napnál többet s csak a közlekedési miniszteriumtól függ, hogy e pályakérdés teljesen felszerelve, és a kivétel iránti alkukval befejezve, pár hét alatt a ház asztalára jusson. A mint mi a közmunka miniszterium nyilatkozatát, melylyel a képviselőház ohajtását magáévá tette egészen ösztintének tartjuk, ugy nem akarunk kétekedni, hogy annak végrehajtásában is azon öszinte készséggel fog eljárni, s igéretét ily kedvező körülmények közt mielőbb beváltandja.

Hitelt érdemlő forrásból

értesülünk, hogy a közalapítványi jószágok ezélszerűbb kezelése és illetőleg jövedelmezésére nézve szükséges javítások eszközése végett a helyszínen szerzett tapasztalások alapján a kerületi fötiszték közelebb odautasítottak: hogy

1. A jelenlegi gyakorlat szerint rövid időre kötött, s a föld termő erejének kiszarolása és ezáltal az alapítványi vagyon értékének megrovidítésére vezető bérszerződés helyett az Angolhonban oly czélszerűnek bizonyult hosszabb bérleti rendszer alkalmazására nézve a lejáró bérleteknél a szükséges előintézkedéseket azonnal megtegyék; e végből.

2. A nagyobb kiterjedést közalapítványi birtokoknak 300-500, és legfeljebb 1000 holdas bérleti telepekre leendő eldarab látás eszközöljék, — szem előtt tartva a leendő czélszerű gazdászathoz szükséges földminőség arányát.

3. A kifogásokra és perlekedésekre igen alkalmas bérszerződések a gazdálkodás terén tapasztalt előhaladás kívánalmainak tekintetbe vételével szerkesztett újabb bérszerződésekkel póltassanak.

Mind oly intézkedések, melyek magukon hordják az elvitázhatatlan magasabb gazdasági képzettség és jóakarát nemcs jelleget, s melynél nem hallgathatjuk el azon nézetünket, hogy ha ezen, gazdálkodási viszonyainkban valószínűleg korszerűt képező kezdet az ur béri viszonyok megszűntetésével hozatott volna kapcsolatba, azon esetben a sok helyütt oly érzékenyen károsult, s a nemzet zömét képező közép-osztály a közalapítványi több százezer holdat tevő területen a viszonyok által okozott csapások helyrehozására, valamint szorgalma és szakképzettségének kifejtésére alkalmas tért találván, a bekövetkezett elszegényedés elől nemcsak menekülhetett, hanem a 15-20 éves bérszerződés mellett a bizonytalan jövő zsiabasztó aggodalmaitól is megszabadulván, egész lelki erejét gazdaságának szentelve, saját jólétének előmozdítása mellett a közvagyonyosodás is kiváló lendületet nyerhetett volna.

L

Magya

tányoljuk, ha a tere lép, vagy hogyesem mi, k bajlódunk, ügy irányú törekvés.

Ma d a r á s b a n' egy önáll tét hoz javasl

Sajnálunk vés megjellev összehasonlítás a szükséges i elébe, s provóc azok számára, nyokkal kevés jékozást nyujta akarat mellett

Annyi mi lyak mai állás Triest ellen

Azon vast zott érdekei ké hezi utunk k birtokát szerez miniszterium lett is nehé Fiume Triest

És mid vaspálya-össz mint indokolá félti, s ennel összekötetést szág hatalmá

Meg kell tositása mind közt mi voltu daczára az u teljesen oszt femálló viz biztosittatik, szítésére ford bott pénz.

Ezt mi Sajnálunk vés figyelme

is, semmi oly elébe, mely lathatott volt

És ezen volna figyele niszterium r annyiszor l szinben állit niszterium i

Nincs is tolmácsai l hogy az utó ban két nag anyagi fejlő

Az eg bécsi Credi elmondani, szertit e ké rütlenné

Ily el öszintébb l pintatnak a déseink ol zásba hozá sodott társ nünk.

Ilyen aggályok, dítványok

Mind t. i. önálló ban nem t bajnak len ölné meg.

s csak a n gyilkosság Van a nie más ez erre figyel lekedési indokolás

batik az responsab

Po b. Lipti dekes jel inkat meg

A h letteljeset főispáni s elődje, gr izben, s u környezv világitás megéknt

A m mond — voltak hi arról a t Kés

Lapszemle.

Magyar lapok. Sokkal inkább méltányoljuk, ha a szélső baloldal is valahára reális tere lép, vagy legalább erre készsége mutat, hogysem mi, kik politikai tendenciákkal annyit hajlódnak, figyelem nélkül akarók hagyni reális irányú törekvéseiket.

Madarász József a „Magyar Újságban” egy önálló pest-fiumei vaspálya-összeköttetést hoz javaslatba.

Sajnálunk kell, hogy ily indítványt oly kevéssé megjelölve a vonalozást, mellőzve a távolsági összehasonlításokat, szóval oly kevéssé felszerelve a szükséges indoklásokkal, bocsát a közönség elé, s provokál a hozzászóláshoz a nélkül, hogy azok számára, kik a térképen kívül a helyi viszonyokkal kevésbé vagyunk ismeretekesek, valami tájékoztatást nyújtsanak, úgy hogy alig bírunk a legjobb akarat mellett is véleményt mondani.

Annai mindenesetre bizonyos, hogy a vaspálya mai állásában Fiume sorsa több mint kétes Triest ellenében.

Azon vaspálya társaság (a déli), melyet fokozott érdekei kötnék Triestehez, bírja most a tengerbeztóttak kérését, s a versenyben annyi előny bírtokát szerezte meg eddig, hogy a közmunka miniszteriumnak leghatározottabb szándéka mellett is nehéz volna expedienst kitalálni, hogy Fiume Triest versenyé ellenében fennállhasson.

És midőn Madarász az önálló pest-fiumei vaspálya-összeköttetés eszméjével most fellép, mint indoklásból kiténik, ő főleg Fiume sorsát félti, s ennek biztosítására kívánna egy önálló összeköttetést, mely a forgalom viszonyait az ország hatalmába adná.

Meg kell vallanunk, e kérdés t. i. Fiume biztosítása mindig előttünk fog állni, s a hazai lapok közt mi voltunk az elsők, kik elég merészek valánk dacára az uralgó sympatiáknak, melyeket mi is teljesen osztunk, kimondani, hogy mig Fiume a fennálló viszonyok közt forgalmára nézve nem biztosítottatik, minden a fiumei összeköttetés kiegészítésére fordított pénz, az ország részéről kidozott pénz.

Sajnálunk kell, hogy a hazai sajtó erre kevés figyelmet fordított eddig, s a kormány részéről is, semmi oly lépésnek nesze nem jutott a közönség elébe, mely nem indokolatlan aggodalmakat eloszlatott volna.

És ezen megnyugtató annyival kevésbé volt volna figyelem nélkül hagyandó a közmunka miniszterium részéről, miután a fiumei aggályai annyiszor lőnek a lapokban elpanaszolva, s oly színben állítják elő az érdekek fekvését, hogy a miniszterium iránti bizalmat ingathaták vala meg.

Nincs ily tényeket elhallgatni okunk. Mi csak tolmácsai lehetünk a közérzletnek. Annai igaz, hogy az utóbb évek tapasztalatai után az országban két nagyobbnál nagyobb vonó állást, melyben anyagi fejlődésünk ellenségei gyanánt tekintettek.

Az egyik a déli vaspálya-társulat, másik a bécsi Credit-Anstalt. Ennek okairól sokat tudnánk elmondani, most elég csak azon tényt felemlíteni, mi szerint a két társaság nagy mértékben lőn népszerűtlenné.

Ily előzmények után, hogy a kormány legőszintebb baratai sem tekinthették szerencsés tapintatnak azon tény, melylyel országos közlekedéseink oly fontos érdekei igen közeli vonatkozásba hoztattak ama népszerűtlen de elhatárolódott társulattal, ezt sajnosan kell felemlítenünk.

Ilyen antecedensből következnek már most az aggályok, s ezekből, hogy elhárítassanak oly indítványok, mint a kérdés alatti.

Mindez jelenség a baj létezéséről. Az orvoslás t. i. önálló pest-fiumei pálya, gyökeres volna, azonban nem tekintve a terv jogi conflictusait, egy új bajnak lenne forrása. Egyik pályavonal a másikat ölné meg. És pedig a fennálló is kamatbiztosított s csak a mi számunkra s zsebünkre követnénk el gyilkosságot, így vagy úgy.

Van a közmunka miniszteriumnak s kell lennie más expedienének is a baj orvoslatára, de ha erre figyelmeztetni késik, s avatottabb — értem közlekedési ügyekben — jártasabb kezek veszik át indoklásaikkal az indítványt, igen nehézé válhatik az elvitathatlan számadatok ellenében, a responsabilitás elhárítása.

BELFÖLD.

Pest megye új helytartó-főispánja. h. Liphay Béla székfoglaló beszéde oly érdekes jelenség, hogy részletes elemzésével olvasóink megismertetni kötelezzük magunkat tartjuk.

A helytartó-főispán ur beszéde elején kegyeljesen emlékez meg elődeiről, kik a helytartó-főispáni székét elfoglalták s különösen közvetlen elődjéről, gr. Károly István őlgáról, ki két ízben, s mindig a közbizalom s közbizságot által körveve állt a megye élén, áttört azon állás megvilágítására, mely politikai küzdelmeinkben a megyéknek jutott.

A megyék fennlétek első századaiban — úgy mond — külső bel megátámadások elleni védelemre voltak hivatva, s hogy annak mint feleltek meg, arról a történelem tanuskodik.

Később, midőn elleneink nem többé szülőföld-

dünket, de alkotmányunkat veszélyeztették, a megyék vívták azon sikeres harcokat, melynek folytán törvényeinkben az alkotmányunk védbástyái dícséletes címmel örökítettek.

Most azonban új korszak küszöbén állunk, s ennek követelményei fejtegetésében a helytartó-főispán ur határozottan kifejté nézetét azon kérdés felől, mely épen Pest megyében annyi zavarra ad okot, a megyei autonómiának a felelős parlamenti kormány rendszerrel való összeegyeztetésének kérdéséről.

Igy szól: „A megátámadások ellen nem többé a megyék felkelő seregei védik határunkat, s alkotmányunk, törvényeink oltalma első sorban az országgyűlést s vele együtt a felelős kormányt illeti.”

E szavakat a bizottmány jobboldali része zajosn megéljenezé, a baloldali tagok hallgatagul összenéztek.

Beszéde további folytatásában a helytartó-főispán ur megjegyezte, hogy koránsem osztja azok nézetét, kik a megyét, jövő rendezésekor, egyedül adminisztratív testületé akarják degredálni.

Az önkormányzati szellem, mely leginkább képes feléleszteni a nemzet szunnyadó erejét, ez a megyéknek, azok rendezésekor, bizonyosan magas állást fog biztosítani, de bizonyos más részről az is, hogy önkormányzat annál tágasab körre fog kiterjeszteni, minél inkább bebizonyul az, hogy a megyék nem szándékoznak megszüntetni a parlamentaris kormányzatot.

Ezen nagyon érthető intés után, a helytartó-főispán ur így végezte szavait: A százados tusák megbénították a nemzet erejét, és ha alkotmányunk szervezésének ezen legrégebb, de mindig erőteljes intézményét, a megyét, arra fogjuk használni, hogy kiűzve keblében a haladás zászlaját, általa fiait összetartsa, anyagi és szellemi haladásra, és mindenek felett hazánk szeretetére buzdítandjuk, akkor még sokáig elmondhatjuk, mit Kollár a megyei szerkezet mellett lelkesültségében oly magaslatilag kifejezett: „Deum ipsum fuisse, qui castrorum et comitatum instituta inspiravit!” — A beszédből, melylyel Rákóczy János főjegyző üdvözle a helytartó-főispánt, a főponton már kiemeltük s annyi bizonyos, hogy e beszédtől legalább az ösztönzést nem lehet megtagadni. A sok csinos szó rövid értelme az volt, hogyha a főispán úgy gondolkodik, mint a bizottmány (értsd a baloldali pártot), úgy békében lesznek, ha nem, úgy fogadják ezennel a hadüzenetet. A főjegyző ur csak arról felejtkezett meg, hogy az esetleges többség változhatik s a jövendőt senki sem tudja.

Annai inkább fogunk pedig e kérdés megfajlásával sietni, mivel a keleti ügyet napról napra veszélyesebb színbe állítják az újabb események. A görög király kijelentette, hogy a kretai mozgalmat, bár nem idézte elő, de most már támogatnia hazafias kötelessége, és támogatásában az oroszra számít. A szeptember 10-én az angol kormány följajlanta közbenjárását a portánál; de ez ezt megköszönte, — mivel az orosz kormány megígerte közbenjárását. Ehhez járul a szultán aggasztó betegsége, mely, ha legközelebb fordulatot találna venni, a mi legújabb hírek szerint nem lehetetlen, akkor a bekövetkező trónváltozás oly fordulatot adhat a dolgoknak, mely csakugyan annál inkább megrázkodtathatná az európai békét, ha a nagyhatalmak ezen esetre elkészülve nem volnának.

E belterjűleg az olasz kérdéssel egyenlően ve szélys, külterjűleg veszedelmesebb ügy most lényeges pontot foglal el az európai mozgalmak színterén.

Határozott politikát ez ügyben csak Ausztria kezd eddiggelé követni, melyet Beust és Andrassy nem jelenleg Bécsben folyó tanácskozásai abban állapítottak meg, hogy Angolországgal egyetértőleg szükséges eljárni.

Franciaország. A törvényhozó testület megnyitott. Favre három interpellációt tett le, egyet a külső politikára nézve, a másikat a belpolitikára, különösen a személyes szabadságra nézve, a harmadikat a római expedícióra nézve. — A francia kormány a konferencia ügyében újabb köriratra készül.

Róma. Antonelli bíbornok körjegyzése f. évi nov. 3-ról. „Excellentiá! Alig hagyta el a francia zászló azon területet, mely addig tette a szentszék birtokában maradt, fenyegetőzve láttunk Olaszországban nagyobbodni egy pártot, melynek feje oly tábornok volt, kit a szard. kormány rendszeren segélyezett. Mindenki ismeri azon követeléseket, melyek kivívására ezen párt felvetette magát; mindenki ismeri a különféle bitorlásokat, melyeknek e párt előfutára és eszköze vala.

Nem volt tehát nehéz előrelátni, mily ezébből engedtek annak befolyását növekedni. A czél vala: a sz. atya főmaradt területen forradalmat idézni elő. Azonban a pápai nép állandó szeretettel környezte fejedelmét, kinek hatalma ekként a világnak a bámulatos élet-revalóság rendkívüli látványát adta.

A szentszék ellenségei nem hajthatván végre régtől ápolat tervöket; más részről minden áron végre akarván hajtani gyalázatos céljokat, kénytelenek voltak nyíltan erőszakos módokhoz nyulni. És ime Olaszországban fölkelési komitókát alakítanak, toborzás: hivatalokat nyitnak, fegyvereket gyűjtöttek s forma szerinti, brutális megátámadásra minden szükséges anyagot előkészítettek.

A szard. kormány egész szabadsággal engedvén sokasodni mindezen előkészületeket, melyek megegyeznek saját céljaival, a valódi solidaritásnak legalább színtét akarta hártani, s azért elfogatta Garibaldit, e mozgalom nyílt indítóját; de ezen elfogatást akkor rendelte el, midőn a mozgalom már teljesen megindult.

Azért egy időben ezen elfogatással számos garibaldiánus banda és csapatok előzőnték a szentszék emlitet területét, s „fölkélok” hazug nevet használván, fölkelést igyekeztek előidézni. És ezen invasio szeme előtt történt egy számos hadseregnek, melyet a piemonti kormány állítólag azért küldött a pápai határokra, hogy az emlitett bandák át lépését akadályozza.

A népesség hű megtartása, a pápai hadsereg hősi önmegtámadása és bátorsága szerencsére meghiúsították ezen új merényletet. Azonban, hogy a megindított mozgalom meghiúsítása megakadályoztassék, a mozgalom vezérei figyelmeztettek, hogy új és hatalmasabb elemekkel erősítsék meg magukat.

Ekkor újra fölépített Garibaldi, ki magában Flórenczben nyilvános téren beszélel tartott. Láztartván az utcai népet, hogy a szék ellen figyelt ragadjon, és külön vonattal indult a pápai határra. Innen ama titkos növekedés Garibaldi bandáinak, melyek utjokban nem csak semmi aka-

KÜLFÖLD.

Viktoria királynő is megnyitotta november 19-én az angol parlamentet. Beszédében sajnálatát fejezi ki, hogy ily szokatlan időben kell a parlamentet összehívnia és ennek okául egy abyssiniai expedíció szükségességét hozza fel. Bizalmat helyez a parlamentbe, hogy a korona becsületét fenn fogja tartani. Az illető előterjesztéseket legközelebb megteendő. Minden hatalom biztosította a királynőt barátságos érzelméről, úgy hogy az európai béke megzavarásától nincs mértéket tartani. Élénken hangsúlyozza az olasz interventiót és elvárja, hogy a francia császár most már, miután az expedíció elérte célját, seregének mielőbb visszavonása által véget vet az Olasz- és Franciaország közötti félreértésnek. A fenier-mozgalmak elnyomását a törvények szigorú alkalmazásától és alttalvóinak loyális érzelmétől várja. Előterjesztések fognak tétetni az adóztatás javítására, a schottlandi és irlandi népképvé életre, a választási kihágások és megvesztegetések meggátolására, a nyilvános iskolákra, a parlamentakták kiegészítésére, a kereskedelmi tengerészetre, a kereskedésnek terhetetéseket és korlátozásoktól való felszabadítására, idegen marhaszállításnak könnyebítésére nézve. A királynőnek legforróbb imája, hogy az összes tanácskos zások a nép jólétének általános javára járjanak.

Igy tehát mind a porosz, mind a francia, mind az angol trónbeszéd igen békés színezetű. A napj sajtóban is általában ilyenek ismertettek el. És hogy a kormányok a béke szükségességét nemcsak belátják, de azt is akarják mozdítani, bizonyítja a római értekezlet körüli újabb tevékenység, a melyre nézve a nagyhatalmak egymás között egyetértést igyekeznek létrehozni és a formát és alapelveket komolysággal megállapítani, melyek között az létrejöhetne. Ezzel ugyan nincsen még létrejötté biztosítva; de az így valamikéni előbítése mégis közelebbi kilátásba van helyezve.

Annál inkább fogunk pedig e kérdés megfajlásával sietni, mivel a keleti ügyet napról napra veszélyesebb színbe állítják az újabb események. A görög király kijelentette, hogy a kretai mozgalmat, bár nem idézte elő, de most már támogatnia hazafias kötelessége, és támogatásában az oroszra számít. A szeptember 10-én az angol kormány följajlanta közbenjárását a portánál; de ez ezt megköszönte, — mivel az orosz kormány megígerte közbenjárását. Ehhez járul a szultán aggasztó betegsége, mely, ha legközelebb fordulatot találna venni, a mi legújabb hírek szerint nem lehetetlen, akkor a bekövetkező trónváltozás oly fordulatot adhat a dolgoknak, mely csakugyan annál inkább megrázkodtathatná az európai békét, ha a nagyhatalmak ezen esetre elkészülve nem volnának.

E belterjűleg az olasz kérdéssel egyenlően ve szélys, külterjűleg veszedelmesebb ügy most lényeges pontot foglal el az európai mozgalmak színterén.

Határozott politikát ez ügyben csak Ausztria kezd eddiggelé követni, melyet Beust és Andrassy nem jelenleg Bécsben folyó tanácskozásai abban állapítottak meg, hogy Angolországgal egyetértőleg szükséges eljárni.

Franciaország. A törvényhozó testület megnyitott. Favre három interpellációt tett le, egyet a külső politikára nézve, a másikat a belpolitikára, különösen a személyes szabadságra nézve, a harmadikat a római expedícióra nézve. — A francia kormány a konferencia ügyében újabb köriratra készül.

Róma. Antonelli bíbornok körjegyzése f. évi nov. 3-ról. „Excellentiá! Alig hagyta el a francia zászló azon területet, mely addig tette a szentszék birtokában maradt, fenyegetőzve láttunk Olaszországban nagyobbodni egy pártot, melynek feje oly tábornok volt, kit a szard. kormány rendszeren segélyezett. Mindenki ismeri azon követeléseket, melyek kivívására ezen párt felvetette magát; mindenki ismeri a különféle bitorlásokat, melyeknek e párt előfutára és eszköze vala.

Nem volt tehát nehéz előrelátni, mily ezébből engedtek annak befolyását növekedni. A czél vala: a sz. atya főmaradt területen forradalmat idézni elő. Azonban a pápai nép állandó szeretettel környezte fejedelmét, kinek hatalma ekként a világnak a bámulatos élet-revalóság rendkívüli látványát adta.

A szentszék ellenségei nem hajthatván végre régtől ápolat tervöket; más részről minden áron végre akarván hajtani gyalázatos céljokat, kénytelenek voltak nyíltan erőszakos módokhoz nyulni. És ime Olaszországban fölkelési komitókát alakítanak, toborzás: hivatalokat nyitnak, fegyvereket gyűjtöttek s forma szerinti, brutális megátámadásra minden szükséges anyagot előkészítettek.

A szard. kormány egész szabadsággal engedvén sokasodni mindezen előkészületeket, melyek megegyeznek saját céljaival, a valódi solidaritásnak legalább színtét akarta hártani, s azért elfogatta Garibaldit, e mozgalom nyílt indítóját; de ezen elfogatást akkor rendelte el, midőn a mozgalom már teljesen megindult.

Azért egy időben ezen elfogatással számos garibaldiánus banda és csapatok előzőnték a szentszék emlitet területét, s „fölkélok” hazug nevet használván, fölkelést igyekeztek előidézni. És ezen invasio szeme előtt történt egy számos hadseregnek, melyet a piemonti kormány állítólag azért küldött a pápai határokra, hogy az emlitett bandák át lépését akadályozza.

A népesség hű megtartása, a pápai hadsereg hősi önmegtámadása és bátorsága szerencsére meghiúsították ezen új merényletet. Azonban, hogy a megindított mozgalom meghiúsítása megakadályoztassék, a mozgalom vezérei figyelmeztettek, hogy új és hatalmasabb elemekkel erősítsék meg magukat.

Ekkor újra fölépített Garibaldi, ki magában Flórenczben nyilvános téren beszélel tartott. Láztartván az utcai népet, hogy a szék ellen figyelt ragadjon, és külön vonattal indult a pápai határra. Innen ama titkos növekedés Garibaldi bandáinak, melyek utjokban nem csak semmi aka-

dálylyal nem találkoztak, sőt minden lehető nyilem közt léphettek a pápai területre; innen az, hogy maga Rómába becsempesztetett néhány vakmerő garibaldista, kik noha visszanyomattak, félelmet és rémülést terjesztettek; innen Olaszország minden lapjainak, különösen a hivatalos sajtónak azon tenyegető fellépése, hogy nemsokára a rendes hadsereg is benyomul a szentszék területére.

Ezen jelek, különösen az utolsó, oly komolyaknak tűntek fel, hogy azon nehéz, de szükséges elhatározást szülték, miszerint Rómában pontosítás- sikk össze a csekély pápai hadsereg, mely azelőtt szétosztva a tartományokba a bátorság esodái közt e tartományokat a támadók erőszakoskodásaitól megszabadította. A francziák császára ekkor újra elhatározta magát, új fegyveres intervenció által védelmére sietni az emlitett területnek, melynek lekötötte volt Franciaország szavát, melyet nyíltan vagy kijátszani, vagy lábbal tapodni igyekeztek. A szent atya bátoritattva e segély által, a fenyegető vihart már eloszlottak hitte.

Az ily hatalmas segély által támogatva, hős csapatunk már visszamenni készülték a tartományokba, honnan a garibaldista csapatok, noha azok folyton növekedtek, s bírheted vezérek jelenléte által lelkesítettek, bizonyára elverték volna.

Ekkor rendkívüli meglepésünkre, épen midőn a szentszék erkölcsileg valószínűsággal osztorzólvá volt, amennyiben a távirai és póstai közlekedés néhány napon át el volt zárva, — arról értesültünk, hogy a rendes piemonti csapatok a garibaldisták nyomdokait követve, szintén át lépték a pápai határt, s a római területnek több már megjelölt pontja ellen fordultak.

A királyi csapatok különös magatartása a garibaldista bandákkal szemben, vagy helyesebben mondva, azon furlangos trügg, melylyel ezen váratlan beavatkozást takargatták, még inkább növelte az invasio törvénytelenességét.

De mellőzzük azon számos megjegyzéseket, melyeket itt tehetnénk, legyen elég kiemelnünk, hogy egy ily tény újabb megsértése a népjognak, súlyos vétség a szent atya joga ellen, egy oly kormány által követve el, mely miután a szent atya területének három negyed részét már bitorolja, miután a megmaradott részt számos forradalmi bandák által előzőleni engedte, miután a hű alattvalókat kizárólag igzatni akarta, — jelenleg a gúnyt még megkárosítással tetézi, kétségkívül azért, hogy folyvást követett, s eddig még soha meg nem tagadott céljainak elérését megkönnyítse.

A szent atya, ki nem titkolhatja el azon viasztalást, melyet neki a francia nemzet felséges fejének nagylelkű segélye nyújt, mint amely nemzet magát méltán az egyház legidősebb leányának hirdeti, egyszersmint nem hallgathatja el azon újabb keserűséget, melyet az ő s a szent szék jogai ellen ismételve intézett merénylet miatt érez, mely jogokat ő minden hatalmában álló eszközzel oltamzni és védeni tartozik.

Ennek folytán meghagyta az alulirt bíbornok-államtitkárnak, hogy ezen meg nem nevezhető tény ellen egész erővel tiltakozzék s a körülmenyek által parancsolt reclamációkat előterjeszse. Ezen parancsot a bíbornok a jelen jegyzék által siet teljesíteni, melyet exciádhoz intéz azon kérelemmel, hogy arról értesítse stb.

Olaszország. A hivatalos lap királyi rendelet tesz közzé, mely által a tanács- és a kamara december 5-ére behívatik.

Angolország. Lord Stanley a konferenciára való meghívást illetőleg kijelentette az alsó házban, hogy nem vár gyakorlati sikert, csak azon esetben, ha határozott terv állapítottatik meg, melynek elfogadása az érdekelt részéről valószínű legyen.

Konstantinápoly. A szultán betegségi állapota néhány nap óta komoly aggodalmaknak ad helyet.

Mexikói hírek szerint Tegetthofnak kiadták Maximilian császár hulláját.

Bukarest. Újabb hírek szerint az új választások egy hét alatt kiiratnak. Ez új kamara nehezen lesz azonban inkább kormánypárti, mint az előbbi, miután az elosztott követeknek és tanácsosoknak nagy reményük van újra megválasztatni.

VEGYES.

— Magyar tudományos akadémia. Folyó hó 18-dikán a nyelv- és széptudományi osztály ülésében, Fábrián Gábor elnöklettel a Vámbéeri Armia tartott értekezést: „A dél-sziberiai török-tatár faj népirodalmáról.”

Utál — néhány bevezető szóban — a nyelvészettől újabb vívmányaira; különösen azon vívmányokra, melyeket a török-tatár, a turán nyelvnek körül a legutóbbi harmincz év alatt felmutathani. S e téren a haladás annyival fontosabb, mert Közép-Ázsiá rengeteg területét Afrikától s Kis-Ázsiától Khinag és Sziberiáig csupa törökség, bár mindenütt különböző tájékeztül törökség lakja.

A korábbi, ismert nevű kutatók, pl. Klaproth, Berezin, Ilmínszky mellett néltő helyet foglal el legújabb munkájával Rudolf Vilmos, a barnauli (dél-sziberiai város) iskolának tatár nyelv-tanára, ki Közép-Ázsiában a 42—50 szélességi és 78—88 hosszúsági fokok között öt évig tanulmányozta a nyelv különböző dialectusait, s most három nagy terjedelmű munkát bocsát azokról közre: népirodalmi gyűjteményt, szótárt s összehasonlító nyelvtant. — A népirodalmi gyűjtemény első kötetét már megjelenven, az értekezés jelenleg ezt mutatja be. Különösen a lebedi tatárok s a Sorok s Kara közti fajok népirodalmából tartalmaz mutatványokat. Nyelvtani tételét alapítani e kötetre annyival nehezebb, mert orsz. betűkkel lévén nyomva, a leírás ily nyelvre nézve, melyen írott könyv még alig létezik, igen bizonytalan és ingadozó; azonban az mégis világos, hogy az egész nyelv csak a töröknek egy, nyolcz század óta kálódó tájékezte.

Hogy jelen... Ezen lapok... Legutolsó...

ket hozott, illy... A folyóirat... Legutolsó...

ben, s természet... az ajtókon át... is. Hallották...

szokások... Nem sokáig... B. aláírással...

No és ez... fogja gondolni... Mióta T. nagy...

De az öre... nyomorított... lete fogyatko...

szokások... Olykor-ol... gaszkodik, —

románzókat, dr... — a Hírnök... Előfordul...

be. Nincs m... katholicus v... íthonn pedig...

A nép, az... hozók mind n... koznak. Meg...

Vallásjog... kat, mind-m... fog azokból e... Pesti Hírnök...

Culturán... eszmék szl... tholikus vilá... csinál; a sz... megy vig est... világ, e véres...

A mi a szellemi nyomozást illeti, e nép költési... maradványokon, mint általában Közép-Ázsia nomád...

A regék és mondák alakjai, elnevezései pedig... világosan magukon hordják a keresztény...

Olvasóink között bizonyára elegendő lesznek... kik ismernek egy párt azon ködös, csodás, zavaros...

„Kezdetben nap, hold, föld, ég nem létezett... minden víz vala, s a vizek felett az Isten és egy...

Az ember lebuokott és hozott földet; ezt a ten... ger színére hajította, s rögtön föld lett belőle.

Ezen értekezések olynemű teljes gyűjteménye... minőt például a régi latin törvényekből, a XII...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

küldte azonban hozzájuk Mai Terét, hogy ta... nítsa őket különböző mesterségekre.

Ezt az ördögöt vette, hogy könyörögjön érte... az úrnál. Könyörögött tehát s az Isten az ördögöt...

Az Istennek földi emberei azonban könyörög... tek az Istennek, hogyha ők a földön laknak, ne...

Végre az egész monda azzal végződik, hogy... az Isten és küldöttei lassankint minden mester...

Vámbéry után Télyi Iván tilt a felolvasó as... talhoz, „Az attikai törvényekről” tartani érteke...

Solon hírneves törvényeiről ugyan, melyeket... pedig Athenében oly nagy gondnal őriztek az állam...

Ezen értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

határozatára vonatkozólag, hogy a különböző bi... zottságok tartoznak jegyzőkönyveiket az akadémia...

A nyelvtudományi bizottság óhajtaná, ha e... határozat módosítatnék, s különösen magát kéri...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Glaser és másoktól. Egy másik, a pedagógiai... osztály, gyakorlati kérdések és annak eldöntésével...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Az értekezések sikertült 1580 száma menő ily... idezeteket összeszednie. Rendezte azokat, két részre...

Table with financial data: Pesti áru- és értéktőzsde, Magyar értékpapírok árkelete, Bécsi börze, Részvények, Államadósság, Sorsjegyek, Elsőbbségi kötvények, Érték és pénz.

H I R D E T É S E K.

Megjelent az első magyar egyesületi könyvnyomdában... és kapható EGGENBERGER NÁNDOR akadémiai...

Ó R A N G Y A L TANÍTÓ ÉS IMÁDSÁGOS KÖNYVECSKE GYERMEKEK SZÁMÁRA MELYET A NEM-GYERMEKEK IS HASZNÁLHATNAK. JAIS EGYED UTÁN.

Jelentés! Alólirottak van szerencsése ezennel jelenteni, hogy a mélt. Gombos Bertalan úr által feltalált

„ERŐSÍTŐ ITAL” bizományát a következő urak vállalták el: Frey A. fia, Della. Weisz Simon, Szt. Endre. Spitzer Lipót, D.-Földvár.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

TANÜGYI FÜZETEKRE. Tisztelettel jelentem a t. cz. magyar tanári karoknak, hogy t. CORZAN-AVENDANO GÁBOR igazgató úrtól a „TANÜGYI FÜZETEK” szerkesztését átvettém.